

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 15. 16.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

non in vitiis publicis, plurimi enim mali sunt, ideo & ratio eorum vitiandi damnata est. Hinc illa de biuio Herculis apud Xenophontem lib. 2. *de moribus*, & Cicero 2. officiorum præclara. Et apud Hesiodum *tristis deus* est, id est deus neque boni neque mali. Virtutis sudorem in conspectu dei posuere.

Nam reuera recte viuit, non qui populum, & commonem morem sequitur, sed qui rectum & legem recte conciliatricem, mali damnatricem amplectitur.

§. 2. Ne hic quidem locus à mala hærese con manu intrusus fuit. Chytraeus angustam portam esse interpretatur, fidem quæ verbum Dei amplectitur. Mirum omnia quæ vsquam sunt fidem illis esse videri. Si fides est via angusta & arcta porta, nihil illis angustius est patiens, nihil arctius spatiofius. Simul enim fiduciam conceperunt, se iustos esse, se prædestinatos, nihil peccati sibi imputari, certissimi sunt se beatos fore, atque ita per omne flagitiorum cœnum volutati, per amœna omnium voluptatum ingressi, iustitiam retinere se putant. Quæ hic angustia, vel fidei, vel patientiæ, vel operum. Non premuntur sed in paluinari securitatis Christianæ feruntur.

§. 3. Alij apud Bellarminum lib. 2. de Monachis c. 13. Arcta est via, angusta porta, nemo igitur plus facit, quam facere teneatur, non igitur vlla sunt opera erogationis. Huius quidem consequentiæ nullus est nexus. Etsi enim arcta via est, in ea tamen aliquid fieri potest, quod imperatum non est à Domino. Id vero dicimus opus supererogationis. Arctissima via ibat vas electionis Paulus, omnium malorum imminentium conflictu agitatus, nec deerat tamen opus erogationis. Interea enim omnia Euangelio seruienti de Euangelio non viuerebat, & illis abstinerebat, quorum potestatem se habere profitebatur, & quibus college Apostoli vtebantur.

§. 4. Solebant hæretici sepe se paucitate commendare vt Aug. monet serm. Domini in monte, male tamen, quia sunt extra viam. Ecclesiæ magna est multitudo, sed in ea multitudine pauci viam arctam intrant, multi latas & dealbatas sæculi vias ingrediuntur. Alia ratio est Ecclesiæ in qua boni sunt, & mali, alia singulorum. Ecclesiæ magna est multitudo, & toto orbe dispersa, & vbi illa multitudo non est, Ecclesiæ non est, talem enim prædixerunt Propheta. Singulos autem vias ingredi oportet, quia vident in ipsa Ecclesiâ paucos ire. Nam latam tenent Christiani carnales, vt Chrys. Aug. Hier. Epist. 14. ad Celanriam. Spirituales autem angustam.

Non ergo hæretici angusta porta ingrediuntur, quia pauci sunt. Sed excluduntur, quia non vadunt recta via, qua pauci boni, nec lata, qua multi mali, sed inter ipsos malos semitam inueniunt, vt quasi inter malos peculiatim malitia secreti quandam efficerent sectam. Vt enim pauci boni discedunt à multis malis, ita & pauci mali, quadam eminentia, aut singularitate malitia sele diiungunt. Sancti Ambrosij Enarratione in Psalmum 1. Davidis salubris est, & omnibus Christianis aduertenda admonitio.

Iste tibi elingere quos sequaris: aut iustos aut iniustos. Iustorum via angustior est, iniustorum latior. Illa sobrietatis angustior, hac ebrietatis latior, vt possit capere fluctuantes. Hac habet saculi butis illecebras, illa habet futurorum præmia. In istis fructus præsentior, in illis spes tardior. Quæ enim suauia sunt, non differunt diuturnæ expectatione perfructum, sed habent præsentem. Quod autem seruum est, labore queritur, quod beata cognitione percipitur, quia oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

VERSUS 15. & 16.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium,

intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vinas, aut de tribulis ficus?

QUESTIO I.

Qui falsi Propheta & vestimenta ouium?

§. 1. Vbet attendere: quia via angusta & porta, non igitur omni monstratori, aut indici credendum est. Non sunt lupinæ malitiæ signa, vestimenta ouium, alioqui & oues lupi essent, sed assumuntur, ne oues timeant. Vestimenta sunt quæcunque appaent foris blanditiæ, promissa, verba, opera, etiam ipsa vestimenta modestiam mediocritate, vel sordibus austeritatem mentientia. Hæc à pijs doctoribus sancte, ab improbis simulate geruntur. Wolfgangus Musculus, alij alia recensent, maxime in Catapactis, Enthusiasticos, raptus, pertinaciam in tormentis, rerum abdicationem.

§. 2. Per pseudoprophetas Tossanus non intelligit eos qui extra Ecclesiam sunt Philosophos, Sophistas, sed eos qui in Ecclesia exurgunt. Omnes tamen eos Christus redarguit, qui boni alicuius prætextu ad seducendos populos irrepunt, qualescunque sint, seu Philosophi, seu hæretici, atque adeo Pharisei, quorum vestimenta ouium erant, quorum superficies pulchra erat, professio legis, & zeli erga Deum. Totâ illam *speciem* pietatis, vt Paulus appellat Tim. 3. Nihil opus illa distinctione, cum omnes illi lupi sint, cum plurimi vestimenta ouium induant. Quod si quispiam luporum eorum, veram & genuinam descriptionem desiderat, legat Riandri Lutherani lupum excoriatum.

§. 3. Lutherus, alijque, l. c. 25. de Sacram. inde concludunt: omnium esse officium, dogmata examinare, quauis Ecclesia Romana, Concilia, antiquitas ea probarent. Omnibus enim dici, Attendite. & à fructibus cognoscetis eos.

Responder Bellarminus: Attendendum quidem omnibus, non tamen omnium esse, doctrinam pastorum suorum ad regulam sacræ scripturæ examinare. Quod indicare de omnino certum est. Neque enim omnium illa est peritia vt possint, & si possint, non est tamen ouium iudicare Pastores.

§. 4. Possunt quidem reuinci, si doctrina eorum serio oppugnetur. Sed tamen id non ab omnibus: sic Tertullian. l. de præscriptionibus Marcionem confutat. Quamquam, inquit, & de operibus suis, vt dixit Dominus reuincuntur. Si enim Marcion nouum testamentum à vetere separauit, posterior est eo quod separauit, quia separare non posset, nisi quod vnitum fuit: vnitum ergo antequam separaretur, postea factum separatim, posteriorem ostendit separatorem. Itæ Valentini aliter exponens, sine dubio emendans hoc nomine, quicquid emendat, vt mendosum retro alterius fuisse demonstrat. Hos vt insigniores, & frequentiores adulteros veritatis nominamus. Ceterum & Nigidius nescio qui, & Hermogenes, & multi alij adhuc ambulant peruerentes vias Dei.

Hoc difficultatem habet duplicem. Iudicare enim de doctrina, res est ardua, & paucis concessa. Ita signum de doctrina obscurissimum est. Deinde potest falsus Propheta plurima res ardua terponere. Non erit ille verus Propheta, quia cum hæreticus sit, fidem non habet, & tamen à plerisque deprehendi nullo modo potest. Si Græcus aliquis omnia recte doceat, solū vera doctrina assuat hæresin, quæ negant Spiritu sanctu à filio procedere. Quomodo eum idiota cognoscent, esse malā arborē, in qua tot bohos fructus vident, & vnū duntaxat malū, sed qui vitij subtilitate fugiat et sensum multorum valde eruditorum? Hoc igitur solū possunt, vt iudicent doctrinā ex proprijs fructibus malā esse, antiquis patribus, consuetudine le-

Vestimenta ouium quicquid exterius blanditur.

Lupus excoriatum Riandri.

Non omnes possunt indicare de doctrina falsis Prophetis.

Indicare de doctrina res est ardua, & paucis concessa.

ne legibus esse contrariam, nouam ideo adulterinam.

Denique non inuitat nos ad stud. a, & scripturas, sed ex fructibus cognoscetis eos, ait. Fructus ergo seu effecta docebunt. Neque enim si quis de arbore bona interroganti respondeat; Ex fructibus eas cognoscis; ille ad antiqua scripta interrogantem rel. gat, sed experientiam pomorum. Denique de nouis Pseudoprophetais noua docentibus, vetera reiicientibus, sermo est. Qui ipsi veniunt, non missi, sed obtrusi.

Nemo haecenus nouorum haereticorum se missum ostendit, omnes irruerunt. Neque nunc cum aberrantibus constituuntur, mittuntur, sed veniunt. Non Domini voluntate praefecti, sed iniusta usurpatione animarum tyranni.

VERSVS 17. 18. 19. 20.

Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autē arbor, malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

QVÆSTIO I.

Quae arbores, quine fructus?

§. 1. **L**ocus ille, si vllus alius, multis interpretationibus obscuratus est, multae sub illa arbore haereses latuerunt, quibus folia decutienda sunt vt appareant: & veritas vineat.

Initio quidem arbor bona secundum quosdam est homo fidelis: mala, infidelis, seu malam fidem habēs. Fidelis ex natura verae fidei non operatur malē. Naturā enim bona fides fructus bonos facere solet. Mala etiam ex mortuo infidelitatis non potest bonos fructus ferre, quā sic operatur. Sic Maldonatus noster, alijque.

Altera expositio est: Arborem malam esse falsum doctorem; bonam, Verum. Et de doctrina duntaxat agi, non de moribus. Ea expositio multorum est Catholicorum, & aduersariorum.

Tertia est, S. Augustini, arborem bonam esse bonā voluntatem, malam autem esse malam.

Atque ex hisce interpretationibus de tota sententia statuendum est.

§. 2. Probabilis est expositio Maldonati nec sanet vlli haerēt, sed omnium obiectiones facile soluit. Agi enim de fide constat, quia dixerat: attendite à falsis Prophetis, qui veniunt in vestimentis ouium. Nec tollitur ea expositione liberum arbitrium, nec consequitur non posse vel infideles aliquid boni, vel etiā fideles aliquid mali agere. Sed ostenditur quid naturae cuiusque conveniat, quā tales sunt; nam fructus ex radice vitae fidei enati, mali esse nequeunt, nec boni, quos infidelitas ipsa ex se paratur. Licet fidelis aliquando ex infirmitate viciosus, infidelis ex rationis ductu bonos fructus proferat.

§. 3. Maldonatum impugnatur hic Daniel Tossanus; obicit enim Augustinum, l. 4. contra Iulianum, c. 3, & l. 3. contra duas Epist. Pelag. c. 5. contendere opera impiorum omnia mala esse. Id aliquando sensisse Maldonatum, & auctorem Augustinum putasse. Nūc sententiam ob Concilij Triderini decretum mutasse, & ad Pelagianismum inclinasse.

Respondeo. A Pelagianis nos longissime abesse illi enim opera iusta, & ad vitam aeternam vtilia esse sine gratia dicebant, imo Ethnicis sine fide iustos quā nos damnamus. Idem fuit institutum Augustini, Pelagianos confutare; N. gat enim in Ethnicis fuisse veras virtutes, quibus iusti essent; nec in istis, inquit, est vera iustitia: quia iustus ex fide vivit. Si per naturā iusti fieri possumus, ergo Christus gratis mortuus est. Quod vero ait, sine fide, quae videntur bona opera in peccata verti, non efficit quicquam. Non ait bona opera esse peccata; sed verti in peccata; quia ubi ab. st. vera fides, quā in Deum referantur, facile accedit malus finis, quo omnia referantur in idolum. Aliud vero est contendere infideles esse iustos, eorumque opera iustificare, & sic sine fide Fabricios, Regulos, Carones fuisse iustos, (nam horum nominibus quasi res in Romanorum curia ageretur, terrendum Augustinum putabat Italianus.) Aliud vero eosdem Romanos quolibet facto, quod agere poterant, optimo; millies, millies g. hennā meritos, quod docent Calvinistae; media est, tutissima via: vt bona quaedam moralia, meriti, & vitā inania opera illis concedamus, non omnia damnabilia pronunciemus.

§. 4. Altera expositio est Bellarmini, multorumque aliorum: quia vero contra sectarios agimus, atque ipsi plerique eam sequuntur, nobis commodissima fuerit. Fatetur Pareus lectione 178. contra Bellar. de doctrina agi, ita docere Calvinum ipsum. Idem contendit Pifcator. Haec interpretatio nec contra liberum arbitrium, nec contra infidelium moralit. bona opera quicquā trina conficit. Si enim Pseudopropheta, demonis instructor, mentum, malos doctrinae fructus proferat, nec bonos huius potest, quia nō didicit. Bonus autem Propheta à Deo liberum doctus salubrem doctrinam affert, nec ea institutione vitens malos fructus proferre potest, non ideo non est liberum arbitrium, aut ideo omne opus hominis, etiam de malitia gementis, est malum. Quid enim cuiusque principis consentaneum sit edocemur. Verum vt omnino cauillationibus abstinere cogantur, Bullingerum, hoc est Magistrum suum audiant, cuius dictata plerique sequuntur.

[Summa omnium haec est, vt ex fructibus cognoscatur arbor, ita ex doctrina iudicari potest de Propheta, verusne sit, an falsus. Quae liber arbor suae speciei, & de boni generis fructus proferat; ita quilibet doctor talem proferat doctrinam, qualem omnino concepit spiritum. Si doctor pius, Sanctus & innocens est, doctrina quoque eius respiciet pietatem, sanctimoniam & innocentiam. Porro si fides, & conscientia doctoris luxata sit, corruptam quoque ac vitiosam esse oportet doctrinam. Ex doctrina ergo aestimandus est doctor, num sc. ea spectet solius Dei gloriam, Christi iustificationem & meritum: an veram an fictam planter iustitiam: scelera in cieper, an flagitiosis palpet, & parcat: denique an doctrina eius doceat inae Prophetarum, & Apostolorum sit conformis. Alij haec interpretantur de vita pura, & impura docentium, quasi vero vita in speciem sancta coarguat omnem doctrinam, quae ab eo, qui speciem sanctimoniam habet, proponitur, verā esse; aut falsam esse necesse sit doctrinam eam quae proferatur à peccatore. Certē Dominus in Euangelio dicit, Quod dixerint vobis facite, secundum vero opera eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Si ergo doctrinam spectes, potest esse Propheta verus, qui alioquin est homo malus. Proinde doctrinā maxime hic fructus est, vnde oportet cognoscere verum aut falsum Prophetam. Nam vt arbor ad fructificandum peculiariter condita est, ita & Propheta vt doceat est institutus. Genuinus ergo Prophetae fructus doctrina est.]

§. 5. Non possum hac in causa aduersariorum in-Calvinismum dissimulare ac malitiosam fraudem: nam statim iudem

Arbor bona fidelis, mala infidelis.

Arbor mala falsus doctor, vera, bona, voluntas bona mala est mala. Fides ex se bonos, infidelitas naturā malos producit.